

Väggaskolans boksamling
Karlshamns kommun
Gymnasienämnden

Revisionsrapport

2011-06-23

Nils Fredholm

1 Uppdraget

Karlshamns kommuns revisorer har givit undertecknad i uppdrag att undersöka hur Vägga boksamling förvaras och att även inventera delar av samlingens mest värdefulla objekt. Tillsammans med förtroendevalde revisorn Bengt Olofsson besöktes Vägaskolan den 24 maj. Intervjuer gjordes med rektor Nils Andersson och skolans bibliotekarie John Copcutt, vilken också visade samlingen. Kulturchef Lena Björck har informerats om granskningen.

2 Bakgrund

Samlingen har tillkommit genom privatpersoner som från slutet av 1700-talet och under 1800-talet skänkt böcker. En beskrivning av böckerna finns från 1862 men alla böcker här antecknade finns inte bevarade. År 1972 gjordes en ny förteckning av förste bibliotekarien i Lund Christian Callmer och dessutom så sent som år 2008 av Hans Nordesjö. Denne arbetade i 40 år som förste bibliotekarie på Uppsala Universitetsbibliotek. Vi har även haft ett samtal med Nordesjö efter besöket på Vägga.

Nordesjö inventerade samlingen utifrån Callmers förteckning varvid han konstaterade att vissa böcker försvunnit efter 1972 och uppger titlarna på dessa. De återfinns inte i Lunds universitetsbibliotek vilket skulle kunna ha varit en möjlighet. Värdet på dessa böcker uppgavs inte av Nordesjö. Hela samlingen förtecknades inte. Ett urval av de mest värdefulla böckerna inventerades, förtecknades och värderades i en sammanställning den 11 februari 2008. Samlingarna beräknas vara värda 2,1 – 2,2 miljoner kronor. Värdningen baserades på antikvariatsens utförsäljningspris men innehåller också upplysningen att, om böckerna skulle säljas i en större post, ett lägre pris för denna är mer realistiskt.

Kulturnämnden informerades den 24 april 2008, § 31, genom en gemensam skrivelse från gymnasieskolan och kulturenheten och efter att den senaste inventeringen skett. Här konstaterades att frågan om samlingens förvaring är kommunövergripande och att den bör förvaras i ett tänkt nytt stadsbibliotek, och i avvaktan på sådant, i kommunens centralarkiv. Personal kan få tillgång till samlingen via bibliotekarierna. Särskilt intressanta och värdefulla verk (175-200 st.) ska registreras i LIBRIS. Denna tjänst avsågs att köpas in.

3 Iakttagelser vid vårt besök

Inledningsvis gjorde vi en sökning på antikvariatsidor av de böcker Nordesjö, vid hans inventering, noterat som försvunna men inte uppgivit något värde på. Där vi fick träffar på böcker till avsalu noterades några med antikvariatpris på några hundra kronor. Ett verk som saknades, Lacépède: "Naturgeschichte" i fem volymer, Weimar 1802, fanns för försäljning av ett antikvariat men då bara en av de fem volymerna. Begärt pris före denna var cirka 4 000 kronor. Det kompletta verket som tidigare funnits i samlingen men som Nordesjö saknade borde därför, enligt vår bedömning, betinga ett värde av minst 20 000 kronor.

Samlingen finns på fyra platser inom Vaggaskolan. Samtliga förvaringsplatser besöktes av oss med hjälp av bibliotekarie John Copcutt som ansvarar för samlingens hantering på skolan. En inledande intervju gjordes även med rektor Nils Andersson för att få skolledningens synpunkter på samlingen och dess betydelse för Vaggaskolan.

Nordesjö har för varje bok placerat en syrafri lapp med uppgift om författare och tryckår. Den finns placerad mellan främre pärm och titelbladet med nämnda uppgifter synliga utan att behöva öppna boken. Det ska noteras att av dessa är inte samtliga med i Nordesjös förteckning. Han har vid inventeringen översiktligt bedömt att de har ett mindre värde (under 1 000 kr) och därför inte tagit med dem.

Granskningens syfte var att undersöka förvaringen och att inventera ett urval av de mest värdefulla böckerna. Ett tjugotal av dessa valdes ut i förväg. Samtliga inventerade objekt återfanns.

Uppdelningen på fyra enheter är huvudsakligen gjord efter det ekonomiska värdet för enskilda volymer. På skolans översta våning finns några av samlingens mest dyrbara verk. Ett av dessa har av Nordesjö värderats till en halv miljon kronor. Förvaring sker öppet på ett hyllplan i ett arkiv där en stor mängd pärmar tillhörande skolans ordinarie verksamhet finns. Nyckel till arkivet uppges av Copcutt hanteras med mer försiktighet än andra nycklar på skolan. Vid vårt besök fick vi dock intrycket att flera personer hade ärenden till arkivet och att tillgängligheten därför av praktiska skäl var tämligen allmän och uppsikten inte konsekvent genomförd.

Nästa arkiv, beläget i skolans källarvåning, innehåller böcker med värde som bedöms till mellan 50 000 – 3 000 kronor styck. Många rikt illustrerade planschverk och atlaser av olika slag återfinns här. Arkivet finns i en lokal där läset nyligen bytts ut och bibliotekarien ensam svarar för nyckeln. Här finns en luftfuktare som inte innehöll vatten vid vårt besök. Luftfuktigheten var endast 31 % vilket är för lågt särskilt som det finns flera skinnband i detta arkiv.

Nästa arkiv, beläget i skolans källarvåning och i en inre låst lokal i skyddsrummet. Detta är i sin tur försett med ett hänslås placerat i en kedja som låser två rattar för öppning av skyddsrumsdörren. Det innehåller böcker som inte är fullt så värdefulla men ofta värderade till 1 000 kr styck och något däröver. Lokalen är inte utrustad med luftfuktare.

Det fjärde förvaringsstället är på en vägg i ett av personalrummen på skolan och helt öppet för den som besöker rummet. Böckerna har placerats här därför att de inte representerar något större värde, t.ex. årsböcker av olika slag.

I det ovan nämnda skyddsrummet, utanför den låsta lokal där del av Vaggasamlingen finns, förvaras på hyllor också en betydande mängd böcker som Vaggaskolans bibliotek gallrat. De representerar också ett visst ekonomiskt värde, t.ex. Erixon, Sigurd: "Svenska kulturbilder". Böckerna används inte och ingen plan finns för dess framtida hantering.

På fråga om vilka personer, organisationer eller andra som tar del av samlingen eller enskilda böcker får vi svaret att det inte förekommer några sådana förfrågningar. Skolan internt använder sig inte heller av Väggsamlingen.

Intrycket från samtalet med skolledningen är att den är väl införstådd med boksamlingens kvaliteter men att den nya gymnasieförordningen, aktuella programutformningar, elevdatorer m.m. utgör mer näraliggande frågor för dem och att samlingen inte har någon direkt pedagogisk betydelse i verksamheten. En förvaring på annan plats i kommunen skulle därför välkomnas.

Samlingen är försäkrad till sitt fulla värde. Kontroll har skett av försäkringsvillkoren hos Markel International Sweden. De värdefullaste böckerna har åsatts individuellt värde (inkunablerna 0,5 mnkr). Undantag finns i försäkringsvillkoren om böckerna inte skulle ha förvarats enligt avtalsvillkoren.

Böckerna är försedda med ägaruppgifter. De äldsta kan t.ex. ha en tidstrogen handskrivnen uppgift som inte är misspydande. Samtliga böcker är emellertid försedda med en iögonfallande stor blå stämpel som visar att den tillhör Väggsaskolan. Det kan naturligtvis ha skett i ett syfte att undvika stöld men innebär samtidigt en åtgärd som är illa anpassad till bokens utseende och värde.

Efter den information kulturnämndens fick 2008 rörande samlingen och de förslag gymnasieskolan och kulturenheten presenterade, har inga åtgärder vidtagits.

4 Revisionell bedömning

Det finns vad vi erfarit många boksamlingar i landet som återfinns i arkiv utan någon större tillgänglighet men också de som exponeras på olika sätt. Väggsamlingen torde dock vara okänd i de flesta sammanhang förutom viss lokal uppmärksamhet i samband med Nordesjös arbete och kulturnämndens åtföljande behandling 2008.

Gymnasienämnden och Väggsaskolan har insett samlingens värde och i huvudsak vidtagit nödvändiga åtgärder för att säkra den. Under åren som gått har detta inte alltid varit fallet. Den har exempelvis förvarats i lådor och även helt öppet i skolans lokaler.

Nämnden behöver enligt vår bedömning, oavsett samlingens framtida hantering, vidta följande åtgärder:

- Säkerställa hur nycklar, främst vad gäller inkunablerna och de andra mest värdefulla objekten i närarkivet, förvaras och lämnas ut alternativt förvara dem på annan plats.
- Tillsä att luftfuktigheten i arkiven bevakas kontinuerligt.

I kontakt med kommunstyrelse och kulturnämnd, ta upp följande frågor:

- Har samlingen ett egenvärde för kommunen och dess invånare och bör den därför fortsatt behållas?
- Om så är fallet, kan exempelvis vissa exklusiva planschverk, kartor m.m. förevisas i monter i biblioteket eller rådhuset?
- Ett eventuellt nytt statsbibliotek utreds. Om sådan nybyggnation ska genomföras bör samlingen ingå i planeringen av lokalerna.
- Om samlingen bedöms mindre angelägen att behålla bör undersökning ske om institutioner på nationell nivå är intresserade av ett övertagande eller om den ska bjudas ut till försäljning. Med beaktande av böckernas kvalitet bör de vara av intresse för en internationell marknad. Den tidigare nämnda hanteringen av böckernas märkning med okänslig ägarstämpel är dock en värdemässigt försvarande omständighet vid en försäljning.
- Flera av de böcker från skolbiblioteket som ställts i arkiv borde kunna utbjudas till försäljning till allmänheten exempelvis i samband med den årliga Östersjöfestivalen.

Karlshamn den 23 juni 2011

Nils Fredholm

PwC